

Nr 308.

Af herr **Åkerman**, i anledning af *Kungl. Maj:ts proposition nr 43 med förslag till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.*

Då genom 1909 års Riksdags beslut i rösträttsfrågan blifvit fastslaget, att grunderna för Riksdagens sammansättning skulle lämna rum för en ny ordning af mera demokratisk natur, låg den tanken nära, att det sålunda fattade beslutet borde snarast möjligt förverkligas genom nya val till båda kamrarna. Ty man hade ju rätt att förutsätta, att de, som genomförde reformen, trodde på dess rättvisa och blifvande gagn för samhället, och att de följaktligen skulle vara angelägna att sätta reformen i verket, så snart sådant blefve möjligt. Men detta skedde icke, utan i stället har den Riksdag, som själf underkänt grunderna för sin sammansättning och således förklarat sig icke utgöra ett adekvat uttryck för folkmeningen, alltjämt fått sitta kvar och utöfva beskattningsmakten och deltaga i lagstiftningen, medan de stora befolkningskategorier, som genom rösträttsreformen förklarats politiskt myndiga, tills vidare fått nöja sig med myndighetsförklaringen, men utestängts från dess begagnande. Ett sådant sakernas tillstånd måste, äfven om Riksdagen går än så taktfullt till väga, väcka missnöje hos befolkningen. Men alldeles uppenbart synes mig, att missnöjet skall växa, om denna så att säga afskaffade Riksdag afgör frågor, som röra vid nationens lifsnerv. En sådan fråga är, enligt hvad allmänt inses och erkännes, arbetsaftalslagstiftningen. Redan vid förra riksdagen tillät jag mig framhålla önskvärdheten af att frågan fått hvila ännu någon tid, och denna min uppfattning vill jag äfven nu uttala. Jag vågar också tro, att många, som i fjol, under intryck af den genom 1909 års jättestrid framkallade och vidt utbredda tvångsföreställningen om nödvändigheten af arbetsaftalslagstiftningens skyndsamma genomförande, trodde sig böra försöka åstadkomma ett positivt resultat, äfven om de icke kunde blunda för

vådorna af att, innan rösträttsreformen i sin fulla utsträckning förts ut i lifvet, genomföra en sådan lagstiftning, nu skola vara mest benägna för ett uppskof, helst genom förhandlingarna vid förra riksdagen och den undersökning, som därefter gjorts, blifvit ådagalagdt, att frågan icke är mogen för sin lösning, utan att de många och vidt skilda förslag, som i sådant hänseende framkommit, böra ännu någon tid skärskådas.

Emellertid har nu regeringen ansett lämpligt att äfven i år till Riksdagens behandlig hänskjuta arbetsaftalslagstiftningen. Regeringsförslaget bygger, som synes, på förra årets utskottsförslag. Då jag emot sistnämnda förslag reserverat mig, anser jag mig böra nu åter framlägga min uppfattning i åtskilliga af de förevarande frågorna för att sålunda, ifall verkligen mot förmodan rösterna på uppskof komma att stanna i minoritet, i någon mån öka antalet af de utvägar till frågans lösning, hvilka kunna erbjuda sig.

Lagen om kollektivaftal.

Under åberopande af hvad jag i detta ämne vid förra riksdagen anført (motion i Andra kammaren nr 270 och reservationerna vid särskilda utskottets [nr 2] utlåtande nr 6), får jag yrka,

att Riksdagen ville afslå Kungl. Maj:ts i proposition nr 43 gjorda förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare, eller, om detta yrkande icke bifalles, antaga följande

Förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare:

§ 1.

Arbetsgifvare eller förening af arbetsgifvare äge att med de här nedan eller eljest i lag stadgade inskränkingar sluta aftal med fackförening, fackförbund eller annan dylik förening af arbetare om villkor, som skola lända till efterrättelse vid arbetsaftals ingående, samt om förhållandena i öfrigt mellan arbetsgifvare och arbetare.

Har på grund af föreskrift i kollektivaftal, som ofvan sägs, tvist om förhållande mellan arbetsgifvare och arbetare, hvarom bestämmelse ej i aftalet träffats, blifvit afgjord genom skiljedom, skall i fråga om yrkes-

grupper och inom område, som i skiljedomen afses, hvad sålunda genom skiljedomen stadgats gälla såsom vore det i kollektivafftet intaget.

Såsom arbetare anses enligt denna lag äfven arbetsförman och den, som innehar därmed jämförlig anställning.

§ 2.

Kollektivafftal skall upprättas skriftligen.

Vid tolkning af kollektivafftal skall tagas hänsyn ej blott till den upprättade handlingens innehåll, utan äfven till hvad som förekommit vid förhandlingar rörande afftalets tillkomst eller eljest skäligen kan tjäna till ledning i fråga om tolkningen.

§ 3.

Kollektivafftal skall i fråga om yrkesgrupper och inom område, som i afftet afses, lända till ovillkorlig efterrättelse vid arbetsafftal, som ingås af arbetsgifvare, hvilken slutit kollektivafftet eller vid dess ingående var medlem af förening, som slutit afftet, eller sedermera inträdt i föreningen.

Hafva flera föreningar sammanslutit sig till en förening, skola enligt denna lag såsom medlemmar af den förening anses jämväl medlemmarna af de föreningar, som sammanslutit sig.

§ 4.

Kollektivafftal vare ej bindande utöfver tre år från det afftet slöts. Är i afftet sagda tid öfverskriden, och vill endera parten frånträda afftet, när den tid förflutit eller sedermera, innan den i afftet utsatta tid gått till ända, äge han uppsäga afftet, dock ej till annan kalenderdag än som motsvarar den, då afftet enligt sin lydelse skolat upphöra; och vare uppsägningstid tre månader.

Är ej tiden för afftalets giltighet bestämd, skall afftet anses ingånget för ett år.

Uppsäges ej aftal inom därför bestämd tid eller, då viss uppsägningstid ej är stadgad, tre månader före giltighetstidens slut, skall afftet anses förlängdt för ett år.

§ 5.

Genom deltagande i ett kollektivaftal ådrager sig en förening inga andra förpliktelser än sådana, som i aftalet uttryckligen angifvas.

§ 6.

Underlåter förening att fullgöra hvad den i kollektivaftal åtagit sig, gälde däraf uppkommen skada intill belopp, som för sådant fall blifvit i aftalet utfäst. Är ej visst skadeståndsbelopp sålunda i aftalet bestämdt, må skadestånd ej ådömas föreningen.

§ 7.

Förening, som slutit kollektivaftal, äger föra talan på grund af aftalet mot enhvar, för hvilken aftalet är bindande.

Arbetsgifvare, som ej själf slutit kollektivaftal, eller arbetare må ej föra talan på grund af aftalet i annat fall, än då hans rätt är genom aftalets åsidosättande omedelbart kränkt, och föreningen, som slutit aftalet, vägrat att därom föra talan.

§ 8.

Varder kollektivaftal väsentligen åsidosatt, må aftalet af domstol förklaras icke vidare vara gällande.

§ 9.

Uppsägning af kollektivaftal skall ske skriftligen.

Hvad i 11 kap. 11—19 §§ rättegångsbalken stadgas angående stämning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om uppsägning.

Träffas ej den, hvilken för uppsägning sökes, i sitt hemvist, varde uppsägningen i rekommenderadt bref under hans vanliga adress aflämnad å posten samt skriftlig underrättelse om uppsägningen insänd till kommerskollegium; skolande uppsägningen anses hafva skett, när hvad sålunda föreskrifvits blifvit fullgjordt.

§ 10.

Det åligger dem, som slutit kollektivaftal, att inom en månad därefter till kommerskollegium insända ett exemplar af den upprättade hand-

lingen. Varda i enlighet med kollektivaftalet i särskild handling bestämmelser upptagna angående arbetslön, som beräknas efter arbetets myckenhet eller beskaffenhet, vare insändande af dylik ackordsprislista ej erforderligt.

Hvad här stadgats äge motsvarande tillämpning beträffande skiljedom, hvarom i 1 § 2 mom. är sagdt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1912 och med undantag för bestämmelserna i 4 § första stycket samt 10 § äga tillämpning jämväl i fråga om kollektivafтал, som slutits före nämnda dag. Lagen skall upphöra att gälla den 31 december 1916; dock skall den äfven där-efter äga tillämpning i fråga om kollektivafтал, som slutits, medan lagen varit gällande.

Som synes, återfinnas regeringsförslagens 1, 2 och 12 §§ oförändrade i mitt här ofvan upptagna förslag. Strukna äro regeringsförslagens 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 och 11 §§. I dess 6 § (4 § i mitt förslag) har allenast den ändring föreslagits, att maximitiden för kollektivaftalets giltighetstid bestämmas till tre år. Vid 13 § (10 § i mitt förslag) har jag hemställt om ett tillägg, innefattande föreskrift om insändande till kommerskollegium jämväl af sådan skiljedom, som jämlikt 1 § 2 mom. gjorts till integrerande del af ett kollektivafтал.

De viktigaste punkter, hvori mitt förslag torde kunna sägas intaga en särställning, äro:

1:o) att förslaget — utgående ifrån att kollektivaftalet i dess rena form lika väl kan sägas vara en lagstiftningsakt för däraf berörda arbetsplatser som ett aftal — gjort kollektivaftalets bestämmelser tvingande äfven vid arbetsaftal, som en af kollektivafтал bunden arbetsgifvare träffar med personer, stående utanför den aftalsslutande organisationen;

2:o) att vederbörande fackförening tillerkänts en synnerligen vidsträckt rätt till talan på grund af kollektivafтал; och

3:o) att frågan om arbetsinställes tillåtlighet eller otillåtlighet under aftalstiden icke vidröres. Förslaget konstaterar blott, att en fackförening genom deltagande i ett kollektivafтал icke ådrager sig andra förpliktelser än sådana, som i aftalet uttryckligen angifvas, samt tillägger, för att skydda fackföreningarnas kassor, att om en förening underlåter att fullgöra hvad den i kollektivaftalet åtagit sig, inträder skadeståndsplikt

allenast, om visst skadeståndsbelopp blifvit i aftalet bestämdt, samt att skadeståndet väl må af domstolen utmätas lägre, men icke högre än den i aftalet stipulerade summan.

Lagen om särskild domstol i vissa arbetstvister.

Under åberopande af hvad jag i detta ämne vid förra riksdagen anförte (motion i Andra kammaren nr 270 och reservationerna vid särskilda utskottets [nr 2] utlåtande nr 6), får jag yrka,

att nu framlagda regeringsförslaget afslås eller, om detta yrkande icke bifalles, att 1, 2, 3, 4 och 10 §§ samt slutbestämmelsen i förslaget erhålla följande ändrade lydelse:

§ 1.

För handläggning af mål, hvarom nedan sägs, skall finnas en särskild domstol med säte i Stockholm. Denna domstol benämnes arbetsdomstolen och skall bestå af fem ledamöter, af hvilka en har att föra ordet i rätten.

§ 2.

Arbetsdomstolen skall handlägga mål, som rörer kollektivaftal, ehvad fråga är om fullgörande af aftalet, om påföljd af underlåtenhet därutinnan eller af arbetsinställelse, blockad, bojkott eller därmed jämförlig åtgärd under aftalstiden, om aftalets giltighet, bestånd eller rätta innebörd eller om dess häfvande.

Till arbetsdomstolens upptagande hörer ock mål om arbetsaftal, som enligt lagen om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare grundar sig på kollektivaftal.

§ 3.

Ordföranden i arbetsdomstolen utnämnes af Konungen och skall vara en lagfaren man, hvilken fullgjort hvad författningarna föreskrifva dem, som må nyttjas uti domareämbeten.

§ 4.

I mom. 1 inskjutes ordet »högst» mellan orden »ledamöter för» och »två år».

I mom. 2 höjes talet »tiotusen» till »femtiotusen».

§ 10.

Mom. 2 utgår.

Slutbestämmelsen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1912, dock att mål, hvori stämning utfärdats före nämnda dag, skola behandlas enligt äldre lag. Lagen skall upphöra att gälla den 31 december 1916, men skall ändå äga tillämpning å mål, hvori stämning utfärdats, medan lagen varit gällande. Förslag, hvarom i 4 § förmäles, skola första gången afgifvas under år 1911. Intill dess annorlunda varder stadgadt, skall anstå med utnämmande af ordförande i domstolen, och skall i stället befattningen uppehållas på förordnande. Sådant förordnande må meddelas endast innehafvare af annan domarebeställning eller den, som innehaft dylik beställning, hvars bibehållande lagligen ej kan med uppdraget förenas.

Lagen om vissa arbetsaftal.

Under åberopande af hvad jag i detta ämne vid förra riksdagen anfört (motion i Andra kammaren nr 270 och reservationerna vid särskilda utskottets [nr 2] utlåtande nr 6), får jag yrka,

att Riksdagen ville afslå det nu föreliggande regeringsförslaget eller, om detta yrkande icke bifalles, vidtaga följande ändringar i förslaget:

§ 4.

Erhåller den lydelse, som anges i 4 § i mitt vid förra riksdagen afgifna förslag (se sid. 147—148 i särskilda utskottets [nr 2] utlåtande nr 6).

§ 6.

Efter andra stycket inskjutes ett tredje stycke lika lydande med tredje stycket i 6 § af utskottets förslag (se sid. 80 i samma utskottsutlåtande).

§ 8.

Här böra de i första punkten angifna aftalstiderna skäligen förkortas från ett år till sex månader och från tre år till ett år.

I kapitlet om ingående och uppsägning af arbetsaftal införes på lämpligt ställe en så lydande

§.

Föreningsrätten skall å ömse sidor lämnas okränk. Finnes endera parten hafva uppsagt eller häft arbetsaftal af den anledning, att andra parten tillhör förening, skall den åtgärd anses vidtagen i strid mot aftalet.

Hvad i denna § blifvit stadgadt skall gälla, äfven om annorlunda öfverenskommit.

Vidare bör näst efter kapitlet om ingående och uppsägning af arbetsaftal införas de vid förra riksdagen af ofvannämnda utskott föreslagna stadganden om arbetsordning med de ändringar, som däri föreslagits af mig i min vid utskottsutlåtandet fogade reservation (se sid. 83—85 och 149—150 i oftanämnda utskottsutlåtande).

§ 11.

Erhåller den lydelse, som anges i 18 § af mitt vid förra riksdagen afgifna förslag (se sid. 151 i nämnda utskottsutlåtande), dock med det i nu föreliggande regeringsförslag gjorda förbehåll beträffande jordbruksarbetare.

§ 13.

Erhåller den lydelse, som anges i 20 § af mitt vid förra riksdagen afgifna förslag (se sid. 152 i nämnda utskottsutlåtande).

§ 17.

Erhåller den lydelse, som anges i 26 § af mitt vid förra riksdagen afgifna förslag (se sid. 154—155 i nämnda utskottsutlåtande).

§ 20.

Erhåller den lydelse, som anges i 29 § af mitt vid förra riksdagen afgifna förslag (se sid. 155—156 i nämnda utskottsutlåtande).

§ 21.

Erhåller den lydelse, som anges i 30 § af mitt vid förra riksdagen afgifna förslag (se sid. 156 i nämnda utskottsutlåtande).

§ 23.

Erhåller den lydelse, som anges i 31 § af mitt vid förra riksdagen afgifna förslag (se sid. 156—157 i nämnda utskottsutlåtande).

§ 24.

Utvidgas att gälla jämväl löneafdrag för öfverträdelse af arbetsordning eller annan förseelse. Jfr 2:a stycket i 32 § af mitt vid förra riksdagen afgifna förslag (sid. 157 i nämnda utskottsutlåtande).

§ 25.

Erhåller den lydelse, som anges i 32 § af nämnda utskotts-förslag (se sid. 92 i utskottsutlåtandet).

§ 26.

Sista punkten i första stycket utgår. Ty ingen arbetsgifvare bör äga rätt att i arbetsbetyg meddela yttrande om det sätt, hvarpå arbetaren fullgjort sina åligganden, med mindre arbetaren framställt begäran om sådant yttrande.

§§ 28 och 30.

Här intagna bestämmelser böra — om de nu verkligen behöfvas för det praktiska lifvet — ändras så att det uppnås likställighet mellan par-

terna beträffande rätten att häfva aftalet. Hvarför skall t. ex. arbetsgifvaren äga rätt att omedelbart häfva aftalet, om arbetaren misshandlar en arbetskamrat, men däremot arbetaren icke äga samma rätt, om arbetsgifvaren misshandlar en af arbetarens kamrater? Eller hvarför skall icke en arbetare, som är i arbetsgifvarens hus och kost, få omedelbart lämna hans hus, om arbetsgifvaren är behäftad med smittosam könssjukdom, då arbetsgifvaren tillerkänts rätt att i motsvarande fall genast afskeda sjuk arbetare?

Det förefaller vidare, beträffande särskildt § 30, anmärkningsvärdt, att endast i 2) talas om »den som är satt i arbetsgifvarens ställe», då äfven i de flesta öfriga momenten sådan ställföreträdare icke blott kan, utan, där arbetsgifvaren är ett bolag, måste förutsättas. Äfven vill synas, som om bestämmelserna i 4) och 9) ej stode fullt väl tillsammans.

De ifrågavarande paragraferna ha alltid synts mig osmakliga. Och då arbetsaftalen merendels ingås med kort uppsägningstid, torde de i dessa lagrum uppräknade mer eller mindre fatala händelser kunna i praktiken utan några större svårigheter afvecklas. Hvarför bäst vore, om dessa paragrafer kunde utgå.

§ 31.

Bör ändras så att kvinnlig arbetare under angifna förutsättning äger ovillkorlig rätt att uppsäga arbetsaftalet att omedelbart upphöra.

Äfven denna lag bör, om den nu kommer till stånd, få endast 5 års giltighetstid.

Stockholm den 23 februari 1911.

A. Åkerman.
